

РАКІПОВА ІННА ВАСИЛІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального процесу, детективної
та оперативно-розшукової діяльності, кандидат юридичних наук, доцент*

ОБОВ'ЯЗКОВА УЧАСТЬ ПРЕДСТАВНИКА ПОТЕРПІЛОГО (ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ) У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

У кримінальному провадженні адвокат відіграє важливу роль у забезпеченні прав і законних інтересів не лише підозрюваного, обвинуваченого, а й потерпілого, якого він може представляти під час досудового розслідування й судового провадження. Адже згідно ч. 1 ст. 58 КПК України потерпілого у кримінальному провадженні може представляти представник – особа, яка у кримінальному провадженні має право бути захисником. Переконані, важливою процесуальною умовою реалізації прав і законних інтересів потерпілого у кримінальному провадженні є надання йому, гарантованого ст. 59 Конституції України, права на професійну правничу допомогу. У випадках, передбачених законом, ця допомога має бути надана безоплатно.

Ряд європейських країн пов'язують надання безоплатної правової допомоги потерпілим із конкретними правопорушеннями, і певні групи потерпілих мають безумовний доступ до неї або до деяких її форм. До таких потерпілих відносяться потерпілі від гендерного насильства, тероризму, торгівлі людьми (Іспанія), вбивства, тяжких тілесних ушкоджень, зґвалтування, діти та утриманці померлих осіб (Румунія). До інших злочинів належать, наприклад, погроза свідкам, насильство проти державних службовців (Данія). Австрія надає право на безоплатну правову допомогу потерпілим, якщо представництво в суді відповідає інтересам відправлення правосуддя та ефективного виконання вимог про компенсацію шкоди, і якщо вони не можуть самостійно оплатити послуги адвоката. Для певних груп потерпілих (потерпілі від злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості особи, насильства чи загрози життю) Австрія надає спеціалізовану правову допомогу.

Кримінальний процесуальний кодекс Чеської Республіки та Закон «Про потерпілих від злочинів» гарантують надання безоплатної правової допомоги таким категоріям потерпілих, які не можуть самостійно сплатити витрати на представництво їхніх інтересів у суді, а саме: особливо вразливі потерпілі від злочину (наприклад, діти, особи з фізичними, психічними, психологічними або сенсорними вадами, потерпілі від торгівлі людьми, потерпілі від сексуального насильства або жорстокого злочину або погрози застосування насильства, якщо в конкретному випадку існує підвищений ризик вторинної віктимізації через їхні індивідуальні особливості, такі як вік, стать, раса, національність, сексуальна орієнтація, релігія, здоров'я, зрілість, здатність до самовираження). Потерпілий, якому було заподіяно значної шкоди

здоров'ю, родич особи, яка загинула внаслідок злочину, діти та неповнолітні завжди мають право на безоплатну правову допомогу, незалежно від того, чи можуть вони самостійно сплатити витрати на представництво їхніх інтересів у суді. Бельгія надає безоплатну правову допомогу всім потерпілим [1].

Тому, на нашу думку, слід доповнити Кримінальний процесуальний кодекс України окремою статтею 58¹ «Обов'язкова участь представника потерпілого (фізичної особи)» в такій редакції:

«1. Участь представника потерпілого (фізичної особи) є обов'язковою у кримінальному провадженні в таких випадках:

1) щодо осіб, які стали жертвою кримінального правопорушення у віці до 18 років;

2) щодо осіб, які на момент вчинення щодо них кримінального правопорушення були визнані недієздатними або обмежено дієздатними;

3) щодо осіб, які внаслідок психічних розладів чи фізичних вад (сліпі, глухі, німі тощо), важкого фізіологічного чи психологічного стану не здатні повною мірою реалізовувати свої права;

4) щодо осіб похилого віку (старше 60-ти років);

5) щодо осіб, які не володіють мовою, якою ведеться кримінальне провадження;

6) щодо осіб, які в результаті вчиненого щодо них кримінального правопорушення стали інвалідами першої або другої групи;

7) у разі укладення угоди про примирення (з моменту ініціювання укладення угоди) та у разі невиконання угоди про примирення (з моменту звернення потерпілого з клопотанням про скасування вироку);

8) у разі укладення угоди про визнання винуватості (у провадженнях, де передбачена письмова згода потерпілого на укладення угоди про визнання винуватості) – з моменту ініціювання укладення угоди;

9) у разі відмови прокурора від підтримання державного обвинувачення або зміни державного обвинувачення – перекваліфікації на менш тяжке кримінальне правопорушення чи зменшення обсягу обвинувачення;

10) у разі визнання судом недоцільним дослідження доказів щодо тих обставин, які ніким не оспорується, під час судового розгляду – з моменту ініціювання такої процедури у відкритому судовому засіданні та ухвалення рішення про проведення скороченого розгляду;

11) щодо осіб, які потерпіли від торгівлі людьми, злочину проти статевої свободи та статевої недоторканості чи злочину, вчиненого із застосуванням насильства або погрозою його застосування».

Список використаних джерел:

1. Пропозиції КМЕС щодо внесення змін до Кримінального процесуального кодексу URL: <http://komzakonpr.rada.gov.ua/uploads/documents/31985.pdf>

Ключові слова: потерпілий, представник потерпілого, кримінальне провадження.

Key words: victim, representative of the victim, criminal proceedings.